

Turkish Studies

Educational Sciences

Volume 13/11, Spring 2018, p. 445-466

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13066>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: Şubat 2018

✓ Accepted/Kabul: Haziran 2018

✍ Referees/Hakemler: Doç. Dr. Selahattin KAYMAKCI – Dr. Öğr.

Üyesi Özlem ULU KALIN

This article was checked by iThenticate.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE TASARIM ETKİNLİKLERİNİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ: ELEKTRONİK YÜZYIL ÜNİTESİ ÖRNEĞİ

Turhan ÇETİN - Arcan AYDEMİR***

ÖZET

Araştırmanın temel amacı sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler derslerine yönelik gerçekleştirilen tasarım etkinliklerine ilişkin görüşlerini incelemektir. Bu temel amaç doğrultusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin hem genel olarak derslerinde hem de ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesinde gerçekleştirdikleri tasarım etkinlikleri ile tasarım sürecinde yaşanan deneyimler incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Artvin ilinde görev yapmakta olan toplam 10 adet sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemi amaçlı örnekleme yöntemiyle elde edilmiştir. Araştırmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak da araştırmacılar tarafından geliştirilen, içinde açık uçlu soruların yer aldığı üç bölümden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Formun ilk bölümünde sosyal bilgiler öğretmenlerinin çalıştıkları okul, kıdem ve cinsiyetlerine ilişkin sorular, ikinci bölümünde genel olarak derslerin kendilerine ve öğrencilere yönelik tasarım etkinliği yapma durumları ve tasarım etkinliğinin gerekliliğine ilişkin görüşlerini oraya çıkarmak amacıyla oluşturulan sorular, üçüncü bölümünde ise öğretmenlerin ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesi için öğrencilere ve öğretmenlere yönelik tasarım örneklerini ortaya çıkarmayı amaçlayan sorular yer almaktadır. Araştırma kapsamında 2017-2018 eğitim-öğretim yılında okullarda kullanılan 6.sınıf sosyal bilgiler programı kapsamındaki ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesinde yer alan kazanımlar incelenmiş, üçüncü bölümde yer alan sorular bu kazanımlara göre hazırlanmıştır. Araştırmada elde edilen sosyal bilgiler öğretmen görüşleri betimsel ve içerik analizi şeklinde

* Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, E-mail: cetin.turhan@gmail.com

** Arş. Gör., Artvin Çoruh Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, E-mail: arcan.aydemir@hotmail.com

çözümlemişlerdir. Araştırma kapsamında elde edilen veriler öğretmenlerin genel olarak sosyal bilgiler dersleri ile ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesine yönelik tasarım örnekleri, tasarım yapma durumları, tasarım sürecine ilişkin deneyimleri bazı kategori ve kodlara ayrılarak tablolastırılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders kapsamında, hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin tasarım etkinlikleri yapmasının gerekli olduğu görüşüne sahip olduklarına ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin öğrencilerine yönelik tasarım etkinlikleri yaptırmalarına karşın, kendilerinin derslerine yönelik olarak fikir bulma, zaman probleminin olması ve maliyetli bir süreç olması gibi problemler yaşadıklarından dolayı tasarımlar yapamadıkları da saptanmıştır. Bunlara ek olarak, araştırmanın ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesine ilişkin sonuçları incelendiğinde öğretmenlerin bir kısmının hem kendilerine hem de öğrencilere yönelik ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesindeki bütün kazanımları kapsayacak şekilde tasarım örneği veremedikleri görülmektedir. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesi için öğrencilere yönelik daha fazla tasarım örneği verdikleri, öğretmenlere yönelik verdikleri tasarım örneklerinin ise öğrencilere göre daha sınırlı sayıda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: sosyal bilgiler, tasarım, tasarım etkinliği

EXAMINING THE TEACHER VIEWPOINTS ON THE DESIGN ACTIVITIES IN SOCIAL STUDIES TEACHING: THE CASE OF ELECTRONIC CENTURY UNIT

ABSTRACT

The main purpose of the Study is to examine the social studies teachers' viewpoints on design activities in Social Studies classes. In line with this basic aim, the experiences of social studies teachers in the design process and in classes and in the “Electronic Century” Unit were examined. The study group consisted of a total of 10 Social Studies teachers working in Artvin in 2017-2018 academic year. The sampling of the study was obtained by purposeful sampling method. The phenomenology method, which is one of the qualitative research methods, was used as the method in the study. The semi-structured interview form which was developed by the researchers and which consisted of three parts in which open-ended questions were included was used as the data collection tool. In the first part of the form, there were questions about the schools, seniority and gender of social studies teachers; in the second part, there were questions aimed to bring out the opinions of the teachers on how to organize design activities for students and the necessity of design activity; in the third part, there were questions which aimed to reveal the design examples of the teachers in “Electronic Century” unit. In the scope of the study, the acquisitions in the “Electronic Century” Unit of the 6th Grade social studies program used in the schools in the academic years 2017-2018 were examined; and the questions in the third section were prepared in line with these acquisitions. The viewpoints of the social teachers obtained in the study were analyzed with descriptive and content analyses. The data obtained within the scope of the study in general with the social studies classes

and design examples for the “Electronic Century” unit, their designing status, the experiences of the teachers with the design processes were tabulated by the researchers as some categories and codes. As a result of the study, it was concluded that social studies teachers have the idea that both teachers and students should do design activities in classes. In addition, it was also determined that teachers could not have design activities because of problems such as the difficulty in finding ideas for their courses, having a time problem and having cost problems although they had design activities for their students. In addition to these, when the results of the study on the “Electronic Century” Unit were examined, it is seen that some of the teachers cannot provide design examples to cover all the acquisitions of the “Electronic Century” Unit for both themselves and the students. It was concluded that the teachers in the Study Group gave more design examples to the students for the “Electronic Century” Unit; and the design examples they gave for teachers were more limited than those they gave for students.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

The use of teaching materials in an active manner to form an effective learning setting in learning-teaching process makes it possible for students to reach the aimed targets, increases the interest of students in classes; and facilitates learning and perception of students that have different learning speeds and learning characteristics. In addition to the employment of the materials in teaching activities, it is also very important to use the materials in a correct and effective manner (Yeşiltaş, 2014). One of the main aims of using such materials in education is to enhance the effectiveness and efficiency of the teaching process. In order to obtain this, special care must be given to ensure that the quality of the materials employed is high and that quality and correct materials are prepared and selected. In addition to this, the efficiency of educational materials is affected by factors such as the size of classes, class equipment and whether the desks are moveable or not (Sever, 2017). In order to reach the targeted goals with the materials used in teaching social studies, the materials should be designed and selected by paying attention to these criteria. The design process has now started to be included in the scope of education-training programs. In this respect, design has directly influenced higher education programs as well. Nowadays, universities include more and more design applications in their educational programs in areas such as humanitarian, social and natural sciences (Poulsen, Vistisen and Gudiksen, 2017). The greatest duty in transforming ideas into design processes belongs to designers. Designers must have the skills to be able to manage complex and innovative processes that involve science, technology, society, business, marketing, and political issues (Collina, Galluzzo, Maffei and Monna, 2017).

Since there are knowledge of many different sciences in the contents of the Social Studies, which aims to raise individuals that are equipped and that are adapted to the society in which they live and who have adopted the democratic values (Ulu-Kalın, 2011), it is a suitable class for using both visual and audio equipment (Aküzüm, 2015). It has

been reported in various studies that the designs developed for teaching Social Studies affect the academic success of students in a positive way (Avşar, 2010; Bayındır-Gencer, 2006; Baştemur-Kaya, 2013; Çifçi, 2011; Kaymakçı, 2010; Namal, 2011; Turan, 2015; Ünlüer, 2008; Yeşiltaş, 2006). Teachers may have difficulties in finding ready-made designs that cover all the learning fields and acquisitions in Social Studies classes. For this reason, teachers must make designs that will enhance the teaching of the classes as much as possible. In addition to this, teachers should also create the opportunities in which students are included in design activities and processes. The present study is important in that the viewpoints of Social Studies teachers on the necessity of making designs in Social Studies classes are determined in it, and the design activities and recommendations of the teachers in the “Electronic Century” Unit are defined. In this study, the viewpoints of the teachers on the designs that have some characteristics like creativity and visualization in classroom materials; the design examples and the experiences of the teachers in these processes were examined.

Method

The Phenomenology Method, which is one of the qualitative research methods, was used as the method in the present study. The Phenomenology Method focuses on the phenomena, which we are aware of but do not have detailed knowledge and may be used in studies that aim to examine the events, experiences, tendencies, perceptions, concepts and situations in the world we live (Yıldırım and Şimşek, 2006). In this respect, the activities made by the teachers by involving themselves and the students, design examples and the experiences they face during the design processes were examined in the present study. The study group consisted of the Social Studies teachers who worked at schools in Artvin.

The semi-structured interview form was used in the study. The form, which consisted of parts, was prepared by receiving the viewpoints of field specialists to receive the viewpoints of the teachers on the activities in design activities in Social Studies teaching. In the first part of the form, there were questions on the school, seniority, and gender of the Social Studies teachers; in the second part of the form, there were questions on doing activity status of the students and themselves in general in classes, and the questions that aimed to determine the viewpoints of teachers on design activities and their experiences on design process; and in the third part of the form, there were questions that aimed to determine the viewpoints of the teachers and students on design examples in the “Electronic Century” Unit. In the scope of the study, the acquisitions in the “Electronic Century” Unit in the books used in 2017-2018 Academic Years in 6th Grade Social Studies program at schools were examined. The questions included in the third part were prepared according to these acquisitions.

In the scope of the study, the descriptive and content analysis methods, which were among the qualitative data analysis methods, were used in the analysis of the data collected from the Social Studies teachers. In descriptive analysis, direct narrations are frequently quoted in order to reveal the viewpoints of the people interviewed in an efficient manner (Yıldırım and Şimşek, 2006). In this study, the findings obtained

in the interviews were given below each table. The data were encoded and tabulated in the Content Analysis.

Findings

The findings that were obtained in the scope of the present study were analyzed in the form of descriptive and content analysis; and then tabulated as categories and codes. The tables show the viewpoints of the teachers on design activity processes, both in general and in the “Electronics Century” unit specifically in detail. All the participants ($n = 10$) had the idea that teachers and students should make designs related to the subjects in the Social Studies classes.

In terms of making design activities for students in their lessons, the Social Studies teachers were examined by categorizing. It was observed that most of the teachers who participated in the study ($n = 6$) had a design activity for their students. It was determined that the teachers who had design activities for their students in Social Studies classes made their students design models ($n = 4$); had problems such as not being creative in design process ($n = 3$) and requiring special ability ($n = 2$); and used the coursebooks ($n = 5$), the Internet ($n = 5$) and their own original ideas ($n = 3$) in design activities. The teachers who did not have design activities ($n = 4$) for their students in Social Studies classes claimed that the subjects were not finished on time ($n = 3$), the level of the students was low ($n = 2$) and the content of the subjects was intensive ($n = 2$) as justifications. It was also seen in the analyses that most of the Social Studies teachers in the Study Group ($n = 7$) did not make designs for their classes; and those who did it made a limited number of designs. It was seen that the teachers who made designs for their classes had difficulties in obtaining the necessary materials in the design processes ($n = 2$) and had difficulty in findings ideas ($n = 2$). As justifications for not including designs in their classes, the teachers claimed that it took a lot of time for the teachers in the study group to apply the designs to their classes ($n=4$); the design process was costly ($n=4$); it was not easy to find ideas for design ($n=4$), the usual flow of classes would be prevented ($n=2$); there were worries that the designs were not suitable for the levels of the students ($n=2$); the schools were inadequate in terms of the materials needed for designs ($n=2$); and having not received design training ($n=1$).

In the scope of the present study, the design examples of the Social Studies teachers for themselves and for their students in their classes as well as designs for the acquisitions in the “Electronic Century” Unit of the 6th Grade Social Studies program were also examined. It was determined that the Social Studies teachers in the Study Group included design examples like the 1st Acquisition in “Electronic Century” Unit (The student gives examples of the effect of Social Studies on social life based on the findings and studies of Social Studies); Social Studies Sun, 2nd Acquisition (The student claims creative ideas on the effects of scientific and technological developments in future life) time machine model, technology development visual and the galaxy from yesterday to our present day, 3rd Acquisition (The student notice the relation between the discoveries and developments in medicine and the human life and social solidarity) medical equipment; and 5th Acquisition (The student notices the importance given to reason and intelligence by Atatürk based on his practice and works), Atatürk Noticeboard. In the 4th Acquisition, (The student defends that it is necessary to obtain

copyright products in legal ways because of copyright and patent rights),no teachers gave design example intended for students.

Discussion, Result and Recommendations

All of the teachers in the Study Group argued that both Social Studies teachers and students needed to design products for the classes. As a result of the present study, it was observed that the Social Studies teachers in the Study Group were not able to make designs for the most parts of their classes. It was also observed that those who made designs for their courses were not able to design in an adequate manner. In the scope of the present study, the Social Studies teachers' design activities for their students were examined; and it was observed that more than half of the sampling of the study had design activities such as stairs, models, trains, civilization clips, baskets; and when they designed these activities, they used mostly the Internet and their own original ideas as resources; and faced problems such as lack of material, inadequacy in creativity and design process' requiring special talents. When the results of the study on "Electronic Century" Unit were examined, it was observed that some of the teachers could not give design examples for the acquisitions of the "Electronic Century" Unit for both themselves and their students. It was found out that the teachers in the Study Group gave more design examples to the students for the "Electronic Century" Unit and the design examples they gave for teachers were more limited than they gave for students.

As a result of the present study, it was found out that Social Studies teachers were worried that their designs they developed for their classes could not be reduced to the level of the students and that they could not do original designs. Tekin-Dede and Bukova Güzel (2013) have reported the same result that mathematics teachers cared for the appropriate level of the models to the levels of their students during the design process. This study also emphasized that it is important to adapt the designs of the teachers to the levels of students. On the other hand, the training on design has some common characteristics that exceed the design areas and countries. In this respect, Design Schools use the workshop as the central educational tool both in physical and conceptual terms (Lawson, 2006). Product design courses, on the other hand, frequently focus on teaching skills such as aesthetics, processing and shaping (Keirnan and Ledwith, 2014). Providing design education for Social Studies teachers, too, will be effective in facilitating the product design process by teachers.

Keywords: social studies, design, design efficiency

Giriş

Eğitim, bireyin kişisel yeteneklerinin farkına varmasında önemli bir araçtır (Akarsu, 2017). Toplamların devamlılıklarını sürdürmelerinde en önemli varlık olan insanı yetiştirmede etkili olan kurum okuldur. Okullarda verilen eğitim ise eğitim programlarının öncülüğünde öğretmenler tarafından verilmektedir (Ulu-Kalın ve Çalık-Uzun, 2017). Öğretmenlerin etkili bir öğrenme ortamı oluşturması ise eğitimin hedefe ulaşması açısından önemlidir. Etkili bir öğrenme ortamı oluşturmaya yarayan öğretim materyallerinin öğrenme-öğretmen süreçlerinde aktif olarak kullanılması, farklı öğrenme ve hız özelliklerine sahip öğrencilerin amaçlanan hedeflere kolayca ulaşmasını, öğrencilerin derse olan ilgisini arttırmayı, algılamalarını ve öğrenmelerini kolaylaştırmayı sağlar. Öğretim

faaliyetleri esnasında materyal kullanımının yanında materyalleri doğru ve etkili kullanmak da çok önemlidir (Yeşiltaş, 2014). Eğitim-öğretimde materyal kullanılmasının temel amaçlarında biri de, öğretim sürecinin etkililiği ve verimliliğini arttırmaktır. Bunun sağlanması için de kullanılan materyalin niteliğinin yüksek olmasına, kaliteli ve doğru materyallerin hazırlanıp seçilmesine dikkat edilmelidir. Bunun yanı sıra eğitim materyallerinin verimliliğini sınıfın büyüklüğü, sınıf donanımı, sıraların hareketli olup olmaması gibi etkenler de etkilemektedir (Sever, 2017). Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan materyallerin de amacına ulaşması için bu kriterlere dikkat edilerek materyaller tasarlanmalı ve materyal seçimi yapılmalıdır.

Tasarım ve Tasarım Eğitimi

İngilizce ve Fransızcadan Türkçeye geçen ‘design’ kavramının karşılığı olarak tasarlama kelimesinin kökeni Latinceye dayanmaktadır. Tasarım ise düşünce sonucunda bir amaca yönelik olarak ortaya çıkar ve kavram ile algı arasında bir köprü görevi görür. Tasarım, objektif gerçeklik ile doğrudan ilgisi olmadığından, gereksiz ayrıntılardan çok, önemli noktalara dikkat çeken, bilgi edinmede önemli bir süreçtir. Tasarım hem kendi içinde bir bütünlüğe hem de bu bütünlükte bir planlama özelliğine sahiptir. Güzel sanatlar alanında tasarım ise daha çok yaratıcı süreçlerden geçen faaliyetlerin hazırlanması şeklindedir. Tasarım; endüstriyel tasarım, çevre tasarımı ve grafik tasarımı şeklinde üçe ayrılabilir. Endüstriyel tasarım, makineler, araç-gereçler, endüstriyel ürünler gibi üç boyutlu araçların tasarlanma sürecidir. Çevre tasarımı, bina, mekân ve iç mekân tasarımı kapsamaktadır. Grafik tasarımı ise afiş, dergi, broşür gibi çalışma alanlarını kapsayan, okunan ve görünen her şeyin görüntü tasarımı ifade eder (Şentürk, 2014). Tasarım artık sadece kentsel tasarım, ürün tasarımı veya bina tasarımı şeklinde tanımlanmamaktadır (Cheng, 2014). Buna ek olarak tasarım günümüzde eğitim-öğretim programları kapsamında da yer almaya başlamıştır. Bu bağlamda tasarım, yükseköğretim programlarını da doğrudan etkilemiştir. Artık üniversiteler, beşeri, sosyal ve doğa bilimleri gibi alanların eğitim programlarına giderek daha fazla tasarım uygulamalarını dâhil etmektedirler (Poulsen, Vistisen ve Gudiksen, 2017).

Fikirlerin tasarıma dönüştürülmesinde en büyük görev tasarımcılara düşmektedir. Tasarımcıların, bilim, teknoloji, toplum, iş, pazarlama ve politik konuları kapsayan karmaşık ve yenilikçi süreçleri yönetebilecek becerilere sahip olmaları gerekir (Collina, Galluzzo, Maffei ve Monna, 2017). Tasarım sürecinde tasarımcının işi problemlere en etkili çözüm yolunu bulmak için harici alanları keşfetmektir (Nae, 2017). Tasarımcılardan tasarım projelerinde yaratıcı olmaları beklenmektedir. Öğretmenler ise, öğrencilerinin tasarım çalışmalarını ilerletmelerinde ve öğrencilerinin kendi kişisel özelliklerinin farkına varmalarında teşvik edici bir role bürünebilirler (Strickfaden, Heylighen, Rodgers ve Neuckermans, 2006). Ayrıca öğretmenler, derslerde konulara ilişkin hazır materyaller kullanmalarının yanı sıra kendileri özgün materyaller hazırlayabilecek veya öğrencilerine konulara ilişkin özgün materyaller hazırlamalarına teşvik edecek yeterliliğe sahip olmalıdırlar (Yeşiltaş, 2014). Öğretim materyallerinden beklenen en önemli özelliklerden biri de öğrenme ve öğretme amacına hizmet etmesidir (Aşçı, 2014). Öğretmenlerin rehberliği aracılığıyla gerçekleştirilen tasarımların amaca ulaşması daha kolay olacaktır. Sosyal bilgiler öğretmenleri de konuları kapsamında tasarımlar yapmadan önce öğrencilerinin algısal problemlerini gözlemleri sonucunda belirleyerek, bunlara yönelik tasarımlar gerçekleştirmelidir.

Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Tasarım

Öğretim araç-gereç ve materyallerin kullanımı bilgiye ulaşma yollarını bilen bireylerin yetişmesinde çok önemlidir (Çelikkaya, 2013). Sosyal bilgiler öğretim programı (Meb, 2006) öğrencilere kazandırılmak istenen bilgi ve becerilere uygun öğretim araç ve gereçlerinden yararlanmanın gerekliliğini savunan bir yapıya sahiptir. Programda önemli ölçüde yer alan öğretim araç ve gereçlerinin nasıl ve nerede kullanılacağına ilişkin bilgilere de yer verilmiştir (Kaymakçı, 2011). Yine sosyal bilgiler öğretim programında, programın uygulanmasıyla ilgili açıklamalar kısmında öğrencilerin etkinlikler çerçevesinde fotoğraf, resim, poster, proje, şarkı sözü, sunu ve

maket gibi ürünler yapabilme özelliğine vurgu yapılmıştır (Meb, 2006). Yine 2017-2018 eğitim öğretim yılında kullanılan sosyal bilgiler 6.sınıf öğretmen kılavuz kitabı (Karakaya, Midilli ve Güven, 2017a), ders kitabı (Karakaya, Midilli ve Güven, 2017b) ve öğrenci çalışma kitabı (Karakaya, Midilli ve Güven, 2017c) kapsamında da tasarım etkinliklerine yer verilmiştir. Sosyal bilgiler eğitiminde tasarım ise daha çok öğretim programında araç-gereç kullanımı ve üretimi boyutu ile programın uygulanmasına ilişkin açıklamalar kısmında ortaya çıkmaktadır. Çünkü dersi somutlaştırmak amacıyla kullanılan öğretim araç-gereçlerinin çoğu ile öğrencilerin ders kapsamında araçlar geliştirmesi birer tasarım ürünüdür.

Sosyal bilgiler dersinin önemli araç-gereçlerinden olan öğretmen kılavuz kitaplarında, ders kitaplarında ve öğrenci çalışma kitaplarında da bazı tasarım etkinliklerinin yer aldığı görülmektedir. Örneğin 6.sınıf sosyal bilgiler dersi öğretmen kılavuz kitabının (Karabıyık, 2014) genel açıklamalar kısmında resimleme, poster oluşturma gibi çalışmalara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Yine 6.sınıf sosyal bilgiler öğrenci çalışma kitabında (Karakaya, Midilli ve Güven, 2017c) maket tasarımı, görsel tasarım ve afiş tasarımı içeren etkinlikler yer almaktadır. Öğretmen kılavuz kitabı, ders kitabı ve çalışma kitaplarında öğrencilere yönelik olarak yer alan tasarım etkinlikleri öğrencilerin ders kapsamında tasarım yapmalarına olanak tanımları açısından önemlidir. Programın ön gördüğü tasarım etkinliklerinin yanında öğretmenlerin de hem kendilerine yönelik hem de öğrencilerine yönelik özgün tasarım etkinlikleri üretmeleri, eğitim-öğretim ortamlarının zenginleştirilmesi açısından da çok önemlidir.

Demokratik değerleri benimsemiş, yaşadığı topluma uyum sağlamış donanımlı bireylerin yetiştirilmesi amaçlayan sosyal bilgiler dersinin (Ulu-Kalın, 2011), içeriğinde birçok farklı bilim dalına ilişkin bilgiler yer aldığından, ders hem görsel hem de işitsel araç-gereçlerin kullanımına uygun bir derstir (Aküzüm, 2015). Sosyal bilgiler dersi kapsamında kullanılan öğretim için geliştirilen tasarımların öğrencilerin akademik başarısını olumlu yönde etkilediği yapılan araştırmalarla ortaya çıkarılmıştır (Avşar, 2010; Bayındır-Gencer, 2006; Baştemur-Kaya, 2013; Çifçi, 2011; Kaymakçı, 2010; Namal, 2011; Turan, 2015; Ünlüer, 2008; Yeşiltaş, 2006). Öğretmenler sosyal bilgiler dersindeki tüm öğrenme alanlarını ve kazanımlarını kapsayacak hazır tasarımlar bulmada zorluk yaşayabilirler. Bu yüzden öğretmenler mümkün olduğunca dersleri için öğretimi zenginleştirecek tasarımlar yapmalıdırlar. Bunun yanı sıra öğretmenler öğrencilerine yönelik de tasarım etkinlikleri gerçekleştirerek, öğrencilerini sürece dahil etme fırsatı da yaratmalıdır. Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslere yönelik tasarım yapmanın gerekliliğine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi ve ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesindeki tasarım etkinliklerini ve önerileri incelemesi açısından önemlidir. Bu araştırmada öğretmenlerin yaratıcılık, görsellik, ürün özelliği taşıyan tasarımlara yönelik görüşleri, tasarım örnekleri ve süreçte yaşadıkları deneyimler incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde öğrencilerine ve kendilerine yönelik gerçekleştirdikleri tasarım etkinliklerini incelemektir. Bu temel amaç doğrultusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin hem genel olarak derslerinde hem de ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesinde gerçekleştirdikleri tasarım etkinlikleri incelenmiştir. Araştırmada öğretim materyallerinden ziyade tasarım içerikli etkinliklere odaklanılmıştır. Bu bağlamda araştırma kapsamında aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derste öğrencilere programın içerdiği konularla ilgili tasarımların yaptırılmasına ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin programın içerdiği konularla ilgili öğretmenlerin kendilerinin tasarım yapmalarına ilişkin görüşleri nelerdir?

- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesinde hem öğrencilere hem de öğretmenlere yönelik verdikleri tasarım etkinlik örnekleri nelerdir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tasarım etkinlik süreçlerine ilişkin deneyimleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) kullanılmıştır. Farkında olunmasına rağmen ayrıntılı bir bilgiye sahip olunmayan olgulara odaklanan olgubilim yaklaşımı, yaşanan dünyadaki olaylar, deneyimler, yönelimler, algılar, kavramlar ve durumlar gibi olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu bağlamda öğretmenlerin hem kendilerine hem de öğrencilere yönelik tasarım etkinlik durumları, tasarım örnekleri ve tasarım süreçlerinde yaşadıkları deneyimler incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Artvin ilindeki devlet okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme amaçlı örnekleme yöntemiyle elde edilmiştir. Amaçlı örnekleme ise çalışmanın amacına uygun olarak, bilgi açısından zengin durumların belirlenerek derinlemesine araştırma yapma fırsatı verir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel; 2011). Bu çalışmanın da amacına bağlı olarak çalışma grubunu sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmuştur. Tablo 1’ de çalışma grubunda yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyet, kıdem gibi değişkenlere ilişkin veriler yer almaktadır:

Tablo 1: Çalışma grubunda yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin bazı demografik özelliklerine ilişkin bulgular

Cinsiyet	Kıdem			Toplam
	5 Yıl ve Daha Az (n)	6-9 Yıl Arası (n)	10 Yıl ve Daha Fazla (n)	n
Kadın	1	1	-	2
Erkek	4	2	2	7
Toplam	5	3	2	10

Tablo 1 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin çoğunun erkek ($n=7$) ve kıdemlerinin de 5 yıl ve daha az ($n=5$) şeklinde olduğu görülmektedir. Ayrıca 10 yıl ve daha fazla kıdeme sahip öğretmen sayısı ise kıdem sınıflamasında en az ($n=2$) sayıya sahiptir.

Veri Toplama Aracı ve Geliştirilmesi

Çalışmada sosyal bilgiler öğretiminde tasarım etkinliklerine yönelik öğretmenlerin görüşünü almak amacıyla veri toplama aracı olarak alan uzmanları görüşü alınarak oluşturulan ve 3 bölümün yer aldığı yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veri toplama aracı geliştirmeden önce sosyal bilgiler öğretim programı (Meb,2006) ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve uzman görüşü sonrasında soruların içeriğinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Formun ilk bölümünde sosyal bilgiler öğretmenlerini çalıştıkları okul, kıdem ve cinsiyetlerine ilişkin sorular, ikinci bölümünde genel olarak derslerinde kendilerinin ve öğrencilerinin tasarım etkinliği yapma durumları, tasarım sürecine yönelik deneyimleri ile tasarım etkinliğinin gerekliliğine ilişkin görüşlerini oraya çıkarmak amacıyla oluşturulan sorular, üçüncü bölümünde ise öğretmenlerin ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesi için öğrencilere ve öğretmenlere yönelik tasarım örneklerini ortaya çıkarmayı amaçlayan sorular yer almaktadır. Araştırma kapsamında 2017-2018 eğitim-öğretim yılında okullarda kullanılan 6.sınıf sosyal bilgiler programı kapsamındaki ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesinde yer alan kazanımlar incelenmiş, üçüncü bölümde yer alan sorular bu kazanımlara göre hazırlanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veriler öğretmenlerle görüşme yapılarak ve geliştirilen yarı yapılandırılmış form üzerine not alınarak toplanmıştır. Araştırma kapsamında sosyal bilgiler öğretmenlerinden toplanan verilerin analizinde nitel veri analiz yöntemlerinden betimsel ve içerik analizi kullanılmıştır. Betimsel analizde görüşülen kişilerin fikirlerini etkili bir biçimde ortaya çıkarmak amacıyla doğrudan alıntılara sıkça yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu çalışmada da her bir tablonun altında görüşmede elde edilen bulgulara doğrudan alıntı şeklinde yer verilmiştir. İçerik analizinde ise veriler kodlanarak tablolastırılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler öğretmenlerin genel olarak sosyal bilgiler dersleri ile ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesine yönelik tasarım örnekleri, tasarım yapma durumları, tasarım sürecine ilişkin deneyimleri bazı kategori ve kodlara ayrılarak tablolastırılmıştır. Ayrıca çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin tasarım sürecine ilişkin deneyimleri ve fikir kaynakları kategorilere ayrılarak analiz edilmiştir. Her bir tablonun altında öğretmen görüşlerine de yer verilmiştir. Katılımcı öğretmenler Ö-1,Ö-2...Ö-10 şeklinde sembolleştirilmiştir. Veri analizinde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması kapsamında uzman görüşünün yanı sıra, Miles ve Huberman’ın (1994) formülü (Güvenirlik=Görüş Birliği/Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı) kullanılmıştır. İki farklı araştırmacı kategori ve kodları listelemiş, araştırmacılar arası uyum %100 olacak şekilde tartışılmış ve veriler tekrar kategorilere ayrılmıştır.

Bulgular

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular betimsel ve içerik analizi şeklinde çözümlendikten sonra kategorilere ve kodlara ayrılarak tablolastırılmıştır. Tablolarda öğretmenlerin hem genel olarak tüm ünitelere yönelik hem de ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesi kapsamındaki tasarım etkinlik süreçlerine ilişkin görüşleri ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır. Öğretmenler her bir soruya birden fazla ifade içeren cevaplar verdiklerinden kodların toplamı katılımcı öğretmen sayısından fazla çıkmıştır. Tablo 2’de sosyal bilgiler dersi kapsamında hem öğrencilere hem de öğretmenlerin kendilerine yönelik tasarım etkinliklerinin yapılıp yapılmamasının gerekliliğine ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Tablo 2: Ders kapsamında öğretmen ve öğrencilere yönelik tasarlama etkinliklerinin yapılmasının gerekliliğine ilişkin bulgular

Tasarım sürecine katılacaklar	Görüş	Gerekçe	n
Öğrenciler	Ders kapsamında öğrencilere tasarım etkinlikleri yaptırılmalıdır.	Öğrenmede kalıcılığı sağlamak	4
		Hayal gücünü geliştirmek	2
		Yaparak- yaşayarak öğrenmeyi sağlamak	2
		Konuları somutlaştırmak	2
		Tasarımların konuyu somutlaştırması	1
		Öğrenmeyi kolaylaştırmak	1
		Derse katılımı arttırmak	1
		Konuları anlamlandırmayı sağlamak	1
		Dersi eğlenceli hale getirmek	1
		Eğitimi ezbercilikten kurtarmak	1
Öğretmenler	Ders kapsamında öğretmenlerin kendileri materyal tasarlamalıdır.	Derse dikkati sağlamak	2
		Öğrencilerde merak uyandırmak	2
		Öğrenmeyi kolaylaştırmak	2
		Dersin daha verimli geçmesini sağlamak	1
		Dersin içeriğini zenginleştirmek	1
		Öğretmenin de başarısını arttırmak	1
		Farklı seviyedeki öğrencilerin derse ilgisini arttırmak	1
		Dersi eğlenceli hale getirmek	1
		Öğrencinin derse olan ilgisi canlı tutmak	1
		Eğitim sürecini etkin bir şekilde kullanmak	1
		Öğretmenin kendi alanında gelişimini sağlamak	1
Toplam			30

Araştırmaya katılan bütün katılımcılar ($n=10$) sosyal bilgiler dersi kapsamında hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin konularla ilgili tasarım yapmalarının gerekli olduğu fikrine sahiptirler. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin ders kapsamında öğrencilere bir şeyler tasarlatmanın gerekliliğini en fazla tasarımların konuyu somutlaştırması ($n=4$), yaparak-yaşayarak öğrenmenin sağlanması ($n=2$) gibi gerekçeler sunarak açıkladıkları görülmektedir. Dersleri kapsamında öğretmenlerin kendilerinin de tasarım yapmasının gerekli olduğunu düşünen öğretmenler bu düşüncelerini en fazla derse dikkati sağlamak ($n=2$), öğrencide merak uyandırmak ($n=2$) ve öğrenmeyi kolaylaştırmak ($n=2$) gibi gerekçelerle açıklamışlardır. Aşağıda çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin bazılarının görüşlerine yer verilmiştir:

Evet, öğretmenler dersleri için ürünler tasarlamalıdır. Derste kullanılan farklı tasarımlar çocukların dikkatini çekiyor, derse olan ilgilerini canlı tutabiliyor. İlgi çekici olmazsa çocukların dikkatini toparlayamazsınız. Bu da öğretmende tasarım hevesini olumsuz etkileyebilir. (Ö-2)

Yaptırılmalıdır. Öğrencinin derse katılımı ve dersle alakalı olarak yapacağı etkinlikler ve faaliyet sayısı ne kadar çok olursa öğrenme de o kadar çok artacaktır. Ayrıca öğrencilerin hayal güçleri, derse bakış açıları, öğrenmelerinin kalıcılığı ve dersi daha zevkli hale getirmeleri açısından ders kapsamında öğrencilere yaptırılacak tasarım etkinlikleri çok önemlidir. (Ö-3)

Evet, tasarlamalıdır. Öğrenciyi en iyi tanıyan, sınıf düzeyini en iyi bilen ve öğrencilerin ne gibi ihtiyaçlarını, eksikliklerini bilen öğretmen kendi tasarlayacağı materyal ile dersi daha verimli hale getirecektir. (Ö-3)

Öğretmen dersi için materyal tasarlamalıdır. Çünkü öğretmenin kendi materyalini tasarlaması, materyalini dersinde kullanması öğretmenin de materyal kullanma başarısını arttırarak, öğrencilerde tasarlama merakı uyandıracaktır. (Ö-6)

Tablo 3'te sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerindeki kazanımlar kapsamında öğrencilere yönelik gerçekleştirdikleri tasarım etkinliklerini yaptırma durumlarına ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 3: Öğretmenlerin ders kapsamında öğrencilere yönelik tasarlama etkinliği yaptırma durumlarına ilişkin bulgular

Öğrencilere yönelik tasarım etkinliği yaptırma durumları	n	Kategoriler	Kodlar	n
Dersi kapsamında öğrencilere yönelik tasarım etkinliği yaptıranlar	6	Tasarım örnekleri	Maket (Yer şekilleri, Tarihi Eserler)	4
			Tren (Hak ve Sorumluluklar)	2
			Merdiven (Bilimsel Araştırma Basamakları)	1
			Uygarlık Kulüpleri (Anadolu ve Mezopotamya Uygarlıkları)	1
			Sepet (Ekonomik Faaliyetler)	1
			Yaratıcı olamama	3
		Süreçte yaşanan zorluklar	Malzeme yetersizliği	2
			Tasarım sürecinin özel yetenek gerektirmesi	2
			Bilgi toplama	1
			Sorumluluk alamama	1
			İş bölümü yapamama	1
			Amaçlanan hedefe ulaşamama	1
			Tasarımın anne-babaya yaptırılması	1
		Tasarım etkinliklerinin kaynağı	Ders Kitabı	5
			İnternet	5
			Kendi özgün fikirleri	3
			Çalışma kitabı	1
			Dergi	1
			Resim	1
			Örnek çalışmalar	1
Ders kapsamında öğrencilere yönelik tasarım etkinliği yaptırmayanlar	4	Gerekçe	Konuların zamanında yetiştirilmesi	3
			Konuların içeriğinin yoğun olması	2
			Öğrenci düzeyinin düşük olması	2
			Okulda yeteri kadar öğretim materyalinin olması	1
			Özgün fikirlerin oluşmaması	1
			Öğrencilerin özensiz davranması	1
Toplam	10			48

Sosyal bilgiler öğretmenlerine dersleri kapsamında öğrencilere yönelik tasarım etkinliği yapma durumları kategorilere ayrılarak incelenmiştir. Dersi kapsamında öğrencilere yönelik tasarım etkinliği yaptıran öğretmenlerin (n=6) örnek tasarım etkinlikleri, tasarım sürecinde yaşadıkları zorluklar ve tasarım etkinliğinin kaynağı ile dersleri kapsamında öğrencilerine yönelik tasarım

etkinliği yaptırmayan öğretmenlerin ($n=4$) ise neden yaptırmadıklarına ilişkin bulgular tablo 3'te yer almaktadır. Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin çoğunun ($n=6$) öğrencilere yönelik tasarım etkinliği yaptırdığı görülmektedir. Öğrencilere yönelik tasarım etkinliği yaptıran öğretmenlerin daha çok maket tasarlattığı ($n=4$), tasarım sürecinde yaratıcı olamama ($n=3$), özel yeteneğin gerekli olması ($n=2$) gibi sorunlar yaşadıkları, tasarım etkinliklerinde kaynak olarak ise ders kitabı ($n=5$), internet ($n=5$) ve kendi özgün fikirlerini ($n=3$) ileri sürdükleri görülmektedir. Dersi kapsamında öğrencilere yönelik tasarım etkinliği yaptırmayan öğretmenler ($n=4$) ise buna gerekçe olarak, genellikle konuların zamanında yetişmemesini ($n=3$), öğrenci düzeyinin düşük olmasını ($n=2$) ve konuların içeriğinin yoğun olmasını ($n=2$) göstermişlerdir. Aşağıda dersi kapsamında öğrencilere yönelik tasarım etkinliği yaptıran öğretmenlerin görüşlerinden örnekler yer almaktadır:

Araştırma grubunda yer alan Ö-2 kodlu sosyal bilgiler öğretmeni derste öğrencilere yaptırdığı tasarımları ile Ö-3 kodlu öğretmenin süreçte yaşadığı deneyimler şu şekilde sıralamıştır.

Sepet Maketi, 5.sınıflarda ekonomik faaliyetlerle ilgili görsellerin toplandığı bir sepet tasarlattım. Tren maketi, 8.sınıflarda olayların kronolojik sırasını ve neden-sonuç ilişkisini kurmalarını sağlamak amacıyla tasarlandı.

Öğrenciler tasarım sırasında konuya ilişkin istenilen bilgileri toplamada, zamanında görevleri yerine getirmede sorunlar yaşadılar. (Ö-2)

Konuya ilişkin istenilen materyalin tasarımında hedeflenen şekle uygun materyalleri ortaya çıkarmada zorluk yaşıyorlar. Ayrıca kendi aralarında iş bölümü de yapma konusunda da sıkıntı yaşıyorlar. (Ö-3)

Araştırma grubunda yer alan Ö-8 kodlu sosyal bilgiler öğretmeni derste öğrencilere yaptırdığı tasarımları şu şekilde sıralamıştır.

- *Bilimsel araştırma basamağıyla ilgili merdiven maketi tasarımı*
- *Anadolu ve Mezopotamya uygarlıkları ile ilgili Uygarlık Kulüpleri*
- *Yer şekilleri maketleri*
- *Hak ve sorumluluklar treni*

Araştırma grubunda yer alan Ö-8 kodlu sosyal bilgiler öğretmeni derste öğrencilere yaptırdığı tasarım sürecinde yaşanan zorlukları ise şu şekilde sıralamıştır.

- *Malzeme yetersizliği*
- *Yaratıcı olmak yerine hep yapıları yapma tercihi*
- *Materyallerin anne-babalara yaptırılması*

Diğer taraftan dersleri kapsamında öğrencilere yönelik tasarım etkinliği yaptırmayan öğretmenlerin gerekçe örnekleri de aşağıdaki şekildedir:

Tasarlatmıyorum çünkü, istediğim tasarımları yapamayacaklarını düşünüyorum. Bir şeyler tasarlasalar dahi baştan sağma yapacakları için özensiz davranacaklarını düşünüyorum. (Ö-4)

Çok isterim ancak hem programın yoğunluğu hem de konuları yetiştirme korkusuyla maalesef yaptıramıyorum. (Ö-7)

Dersin sözel bir içeriğe sahip olması ve konuların yoğun bir şekilde işlenmesi ile zamanın yetmemesi gibi sorunlardan dolayı öğrencilere ders kapsamında bir şeyler tasarlatamıyorum. (Ö-9)

Araştırma kapsamında sosyal bilgiler öğretmenlerinin dersleri için kendilerinin tasarım yapma durumları incelenmiş ve Tablo 4'te yer alan bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 4: Öğretmenlerin ders kapsamında kendilerinin gerçekleştirdikleri tasarım etkinlik durumlarına ilişkin bulgular

Öğretmenlerin tasarım yapma durumları	n	Kategoriler	Kodlar	n
Ders kapsamında tasarım etkinliği yapanlar	3	Tasarım örnekleri	Maket (Doğal Afetler, Haklarımız)	2
			Plastik Kutular	1
			Şekiller(Meslekler)	1
		Süreçte yaşanan zorluklar	Özgün fikir ortaya koyma	2
			Gerekli malzemeyi tedarik etme	2
			Tasarımı dikkat çekici hale getirme	1
			El becerisi gerektiren işler olması	1
			Uygulama sürecinde zaman probleminin yaşama	1
		Tasarım etkinliklerinin kaynağı	İnternet	3
			Kendi özgün fikirleri	2
			Örnek tasarımlar	2
			Ders kitabı	1
Ders kapsamında tasarım etkinliği yapmayanlar	7	Gerekçe	Uygulamasının çok zaman alması	4
			Tasarım fikri bulamama	4
			Yapımının maliyetli olması	4
			Öğrencinin seviyesine indirgenememesi	2
			endişesi	
			Okulun materyal yönünden yeterli olması	2
			Dersin işleyişini aksatacağı düşüncesi	2
Toplam	10		Tasarım eğitimi almama	1
				38

Tablo 4 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunun ($n=7$) derslerine yönelik tasarımlar yapmadıkları, yapanların ise sınırlı sayıda tasarımlar yaptıkları görülmektedir. Derlerine yönelik tasarımlar yapan öğretmenlerin ise süreçte en çok gerekli malzemeyi temin etme ($n=2$) ve fikir ortaya koyma ($n=2$) gibi konularda zorluk yaşadığı görülmektedir. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin derslerine yönelik tasarımlar yapamamalarına tasarımların uygulamasının çok zaman alması($n=4$), tasarım yapma işinin maliyetli olması ($n=4$), tasarım fikri bulamam ($n=4$), dersin işlenişinin aksayacağı düşüncesi ($n=2$), tasarımın öğrenci seviyesine uygun yapılmamasına ilişkin endişeler ($n=2$), okulun materyal yönünden yeterli olması ($n=2$) ve önceden tasarım eğitimi almama ($n=1$) gibi gerekçeler göstermişlerdir. Dersi kapsamında konulara ilişkin tasarımlar yapan öğretmenlerin tasarım örnekleri aşağıdaki şekildedir:

Dersi için bazı tasarımlar yapan Ö-2 kodlu öğretmenin örnek tasarımları aşağıda yer almaktadır:

- *Doğal afetlerle ilgili görsel bir maket yaptım.*
- *Plastik kutular tasarladım. Kutulara konularla ilgili soru-cevaplar koydum. Oyun oynattım.*

Dersi için bazı materyaller tasarlayan Ö-7 kodlu öğretmenin örnek tasarımları aşağıda yer almaktadır:

- 7.sınıf için yasalar haklarımızı koruyor konusunda devletin ve vatandaşın el ele olduğunu göstermek için bir bina maketi yapıp duvarların birbirini tuttuğunu gösteren bir maket yapmışım.

- 6.sınıf için mesleğimi seçerken adli konuda kişiler kendi ilgi, beceri ve özelliklerine göre meslek seçmeli kazanımıyla ilgi olarak, kartonların ortasını kare, dikdörtgen ve yuvarlak şekilde kestim, kartonlara meslek ismi yazdım ve meslekleri ifade eden resimler ekledim. Mesleklerle kişilik özelliklerini eşleştirdik.

Dersi kapsamında tasarım yapamayan öğretmenlerin ise gerekçelerini aşağıdaki gibi sıralamıştır:

Genellikle materyal tasarlayamıyorum. Bunun nedenleri ise tasarım işinin çok zaman alması, derste kullanılan materyallerin dersin işlenişini aksatabilmesi, yapımının maliyetli olması ve öğrenci düzeyine uygun materyal bulmada zorluk yaşanması gibi nedenleri sayabilirim. (Ö-3)

Tasarım sürecinin çok zaman alması, derste kullanılan materyallerin çok zaman alacağından kazanımları yetiştirme sürecini olumsuz etkilemesi ve materyal tasarımıyla ilgili herhangi bir eğitim almadığım için fikir bulmada zorlandığımdan pek materyal tasarlamıyorum. (Ö-8)

Araştırma kapsamında sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel olarak derslerinde kendilerine ve öğrencilerine yönelik yaptıkları tasarım etkinliklerinin yanı sıra, çalışmanın örnekleme içerisinde yer alan 6.sınıf sosyal bilgiler programındaki (Meb, 2006) ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesinde yer alan kazanımlara yönelik tasarım etkinlik örnekleri de incelenmiştir. Tablo 5’te çalışma grubunda yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesindeki kazanımlarla ilgili öğrencilere yönelik tasarım etkinlik örnekleri yer almaktadır.

Tablo 5: Elektronik Yüzyıl Ünitesi’ndeki kazanımlara göre öğrencilere yönelik tasarım etkinlik örneklerine ilişkin bulgular

Kazanımlar	Öğrencilere yönelik tasarım örnekleri	n
1.Sosyal Bilimlerdeki Çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir.	Sosyal Bilimler Güneşi	1
2.Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer.	Zaman Makinesi Maketi	1
	Teknolojik Gelişim Görseli	1
	Geçmişten Günümüze Galaksisi	1
3.Tıp alanındaki buluş ve gelişmelerle insan hayatı ve toplumsal dayanışma arasındaki ilişkiyi fark eder.	Tıp aletleri	3
4.Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur.	-	-
5.Uygulama ve eserlerinden yola çıkarak Atatürk’ün akılcılığa ve bilime verdiği önemi fark eder.	Atatürk Panosu	1
Toplam		8

Tablo 5 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesindeki 1.kazanıma (*Sosyal Bilimlerdeki Çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir.*) Sosyal Bilimler Güneşi, 2.kazanıma (*Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer.*) zaman makinesi maketi, teknoloji gelişim görseli ve geçmişten günümüze galaksisi, 3.kazanıma (*Tıp alanındaki buluş ve gelişmelerle insan hayatı ve toplumsal dayanışma arasındaki ilişkiyi fark eder.*) tıp aletleri ve 5.kazanıma (*Uygulama ve eserlerinden yola çıkarak Atatürk’ün akılcılığa ve bilime verdiği önemi fark eder.*) da Atatürk panosu gibi tasarım örneklerini verdikleri görülmektedir. 4.kazanım (*Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur.*) için ise hiçbir öğretmen öğrencilere yönelik tasarım etkinliği örneği vermemiştir. Aşağıda öğretmenleri ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesi kapsamında ileri sürdükleri öğrencilere yönelik tasarım etkinliklerinin içeriğine ilişkin açıklamaları yer almaktadır:

Sosyal Bilimler Güneşi

Sosyal bilimlere ilişkin güneş tasarlaması yaptırılarak, bu dairesel güneş sisteminin içine sosyal bilimlerin günlük hayata katkıları yazdırılabilir.

Geçmişten Günümüze Galaksisi

Öğrencilerin bilim insanlarının çalışmalarını görmeleri amacıyla bazı görseller içeren kartonlarla geçmişten günümüze galaksisi hazırlatılabilir. Dönen bir düzencekle hazırlanan bu materyalde her galaksi bir icadı ya da bir bilim adamını ifade edebilir.

Tıp Aletleri

Öğrencilere bazı tıp aletlerinin gelişimini göstermek amacıyla geçmiş ve günümüzdeki halleri tasarlatılabilir.

Atatürk Panosu

Atatürk’ün bilime verdiği önemden yola çıkarak cumhuriyet döneminde elde edilen bilimsel kazanımları anlatan bir pano hazırlatılabilir.

Zaman Makinesi Maketi

2.kazanımla ilgili zaman makinesinin maketi öğrencilere yaptırılıp, bilimsel gelişmeler ve zamanda yolculuk konularında farkındalık oluşturulabilir.

Teknolojik Gelişim Görseli

Öğrencilere geçmişten günümüze insan hayatını etkileyen buluşların resimlerinin yer aldığı bir karton hazırlatılabilir.

Öğretmenlerin öğrencilere yönelik verdikleri tasarım etkinlik örneklerinin içerikleri incelendiğinde etkinliklerin öğrencilerin sürece aktif bir şekilde katılmasını sağlayan, yaparak-yaşayarak öğrenmeye zemin hazırlayan etkinlikler olduğu görülmektedir. Tablo 6’da ise yine ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesinde öğretmenlerin geliştirebileceği tasarım etkinlik örneklerine ilişkin görüşler yer almaktadır.

Tablo 6: Elektronik Yüzyıl Ünitesi'ndeki kazanımlara göre öğretmenlere yönelik tasarım etkinlik örneklerine ilişkin bulgular

Kazanımlar	Öğretmenlere yönelik tasarım örnekleri	n
1.Sosyal Bilimlerdeki Çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir.	-	-
	Teknoloji Kartları	1
2.Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer.	Eski-Yeni Görseli	1
	Altı Şapka Treni	1
	Telefonun Gelişimi	1
3.Tıp alanındaki buluş ve gelişmelerle insan hayatı ve toplumsal dayanışma arasındaki ilişkiyi fark eder.	-	-
4.Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur.	Asansörlü Sandalye	1
5.Uygulama ve eserlerinden yola çıkarak Atatürk'ün akılcılığa ve bilime verdiği önemi far eder.	-	-
Bütün Kazanımlar	3 Boyutlu Modeller	1
Toplam		6

Tablo 6 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin, 'Elektronik Yüzyıl' ünitesinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendilerinin geliştirecekleri tasarım örneklerine 2.kazanımda (*Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer.*) teknoloji kartları, eski-yeni görsel, altı şapka treni, telefonun gelişimini, 4.kazanımda (*Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur.*) asansörlü tekerlekli sandalyeyi, bütün kazanımlarda ortak olarak ise 3 boyutlu modelleri örnek olarak verdikleri görülmektedir. Ayrıca çalışma grubunda yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerini 1. (*Sosyal Bilimlerdeki Çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir.*), 3. (*Tıp alanındaki buluş ve gelişmelerle insan hayatı ve toplumsal dayanışma arasındaki ilişkiyi fark eder.*) ve 5.kazanıma (*Uygulama ve eserlerinden yola çıkarak Atatürk'ün akılcılığa ve bilime verdiği önemi fark eder.*) yönelik ise öğretmenlere yönelik tasarım etkinlik örneği veremedikleri görülmektedir. Aşağıda çalışma grubunda yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, 'Elektronik Yüzyıl' ünitesi kapsamında öğretmenlerin kendilerinin gerçekleştirebileceği tasarım etkinlik örneklerinin içerikleri yer almaktadır:

Teknoloji Kartları

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin hayatımızı kolaylaştırmasını anlatan bilgileri içeren görsellerle desteklenmiş teknoloji kartları tasarlanabilir.

Eski-Yeni Görseli

Eski ve yeni teknolojik ürünlere ait görsellerin yer aldığı bir karton hazırlanıp, derste öğrencilerle paylaşılabilir.

Altı Şapka Treni

Altı şapka treninde, farklı renklerdeki her bir vagonlar bilimsel gelişmelere ilişkin farklı fikirler içerebilir. Hatta bu materyale öğrenciler de fikirlerine göre vagonlar ekleyebilir.

Telefonun Gelişimi

Öğrenciler teknolojinin gücünü daha iyi kavramları amacıyla, telefonun gelişimini anlatan ürünler tasarlatılabilir. Bu bağlamda ilk telefon ile günümüzdeki telefon öğrencilere gösterilebilir.

Asansörlü Tekerlekli Sandalye

Telif ve patent hakkını anlatmak amacıyla asansörlü tekerlekli sandalye maketi yapılıp öğrencilere gösterilebilir. Tasarımın özgün olduğunu ve icada ilişkin telif süreci öğrencilere anlatılabilir.

Katılımcıların tasarım örnek içerikleri incelendiğinde, öğretmenlerin ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesi için geliştirebilecekleri tasarım örneklerinin düşük maliyetli, çok fazla el becerisi gerektirmeyen örnekler olduğu söylenebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Sosyal bilgiler dersi kapsamındaki konuların öğrenciler tarafından iyi bir şekilde algılanmasında eğitim-öğretim sürecini somutlaştırmanın etkisi önemlidir. Dersi somutlaştırmada da en önemli iş öğretmenlere düşmektedir. Dersi somutlaştıracak birçok görsel materyal örneği ders kitaplarında, öğretmene kılavuz kitabında ve çalışma kitaplarında yer almaktadır. Bunların yanı sıra okullar da bazı araç-gereçler sunarak öğretmenin dersi somutlaştırmasına katkı sağlamaktadır. Bütün bunlara rağmen öğretmenler derslerini somutlaştırmada faydalanabilecekleri kaynaklar bulmakta zorluk yaşayabilirler. Sosyal bilgiler öğretiminde de sorun yaşanan konular arasında materyal bulma ve materyal kullanma ile ilgili yaşanan sıkıntılar gösterilebilir (Gönenç ve Açıkalın, 2017; Kuş ve Çelikkaya, 2010; Yılmaz, 2009; Yılmaz ve Tepebaş, 2011). Bu sıkıntıları aşmada ise öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Gelişen ve değişen dünyada ise öğretmenlerin sahip olması gereken yeterliklerinin de güncel olması gerekir (Karataş, Ardiç ve Oral, 2017). Bu bağlamda öğretmenlerin hem kendilerinin hem de öğrencilerinin dersi somutlaştırması için tasarım etkinlikleri gerçekleştirme yeterliliğine sahip olması eğitim-öğretim süreçleri açısından çok önemlidir. Bu yüzden sosyal bilgiler dersi kapsamında, öğrenme ortamlarının zenginleştirilmesinde hem öğretmenler kendileri, hem de öğrenciler ürün tasarımı yapabilirler. Çalışma grubunda yer alan öğretmenler hepsi hem sosyal bilgiler öğretmenlerinin hem de öğrencilerin derse yönelik olarak ürün tasarlamının gerekli olduğunu savunmuşlardır. Buna gerekçe olarak da tasarımların ve tasarım süreçlerinin öğrenmede kalıcılığı sağlaması, yaparak-yaşayarak öğrenme ortamı sağlanması, öğrencilerin hayal gücünü geliştirmesine olanak sağlaması, konuyu somutlaştırması, öğrencilerin derse ilişkin merak uyandırmasını sağlaması, derse dikkat çekmesi gibi faydalarını göstermişlerdir.

Araştırma kapsamında çalışma grubunda yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilerine yönelik gerçekleştirdikleri tasarım etkinlik yapma durumları incelenmiş ve örneklemin yarısından fazlasının öğrencilere yönelik merdiven, maket, tren, uygarlık kupürleri, sepet gibi tasarım etkinlikleri yaptıkları; bu tasarım etkinlikleri planlarken kaynak olarak daha çok internet, kendi özgün fikirlerini kullandıkları ve süreçte en fazla malzeme yetersizliği, yaratıcı olamama ve tasarım süreçlerini özel yetenek gerektirmesi gibi problemlerle karşılaştıkları görülmüştür. Öğrencilere yönelik tasarım etkinliği yapmayan öğretmenler ise buna gerekçe olarak zaman sıkıntısı, konuların içeriğinin yoğun olması, öğrenci düzeyinin düşük olması gibi faktörleri göstermişlerdir.

Araştırma kapsamında çalışma grubunda yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendilerinin tasarım yapma durumları incelenmiş ve çoğunun derslerine yönelik tasarım yapamadıkları görülmüştür. Derslerine yönelik tasarım etkinliği yapamayan öğretmenler buna gerekçe olarak tasarımın uygulanmasının çok zaman alması, yapımının maliyetli olması, özgün ürün

fikri bulamama gibi faktörleri göstermişlerdir. Derslerine yönelik ürün tasarımı yapan öğretmenlerin ise daha çok maket tasarımı yaptıkları, bu tasarımları planlarken kaynak olarak daha çok internet, kendi özgün fikirleri ve örnek tasarımları kullandıkları ve süreçte en fazla malzeme yetersizliği, özgün fikir ortaya koyamama gibi problemlerle karşılaştıkları görülmüştür. Usta (2015) ise öğretmenlerin görsel-işitsel materyaller tasarlarken zaman, resim ve animasyon bulma gibi zorluklar yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada da benzer şekilde öğretmenlerin tasarımlarında kullanmak üzere gerekli malzemeyi tedarik etmede ve zaman açısından bazı zorluklar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tasarım etkinliklerinde kaynak olarak internet gibi olguları kullanmaları ise eğitim-öğretim süreçlerinin sadece okul ile sınırlı kalmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırma kapsamında hem genel anlamda hem de ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesine yönelik tasarım etkinlikleri incelenmiştir. Araştırmanın ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesine ilişkin sonuçları incelendiğinde öğretmenlerin bir kısmının hem kendilerine hem de öğrencilere yönelik ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesindeki konularla ilgili yeteri kadar tasarım örnekleri veremedikleri görülmektedir. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesi için öğrencilere yönelik daha fazla tasarım örneği verdikleri, öğretmenlere yönelik verdikleri tasarım örneklerinin ise sınırlı sayıda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın bir diğer sonucunda çalışma grubunda yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesi için öğrencilere yönelik 4.kazanım (Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur.) için tasarım örneği veremediklerine ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlere yönelik yine Elektronik Yüzyıl ünitesindeki 1. (Sosyal Bilimlerdeki Çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir.), 3. (Tıp alanındaki buluş ve gelişmelerle insan hayatı ve toplumsal dayanışma arasındaki ilişkiyi fark eder.) ve 5. Kazanım (Uygulama ve eserlerinden yola çıkarak Atatürk’ün akılcılığa ve bilime verdiği önemi fark eder.) için de öğretmenlerin kendilerinin tasarlayabileceği tasarım örnekleri veremedikleri saptanmıştır. Bu da sosyal bilgiler öğretmenlerinin hem öğretmenlere hem de öğrencilere tasarım etkinliği bulmada zorluk yaşadıkları ve sınırlı örnekler ürettikleri şeklinde yorumlanabilir.

Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerine yönelik geliştirdikleri tasarımlarının öğrencinin seviyesine indirgeyememe ve özgün tasarımlar yapamama endişeleri taşıdığına ulaşılmıştır. Tekin-Dede ve Bukova Güzel (2013) de matematik öğretmenlerinin Model Oluşturma Etkinliğinin tasarım süreçlerine ilişkin yaptıkları çalışmada öğretmenlerin tasarım sürecinde ürünün öğrenci seviyesine uygun olmasına özen gösterdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışma da öğretmenler derslerine yönelik tasarımlarında öğrenci seviyesine uygunluğun önemli olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmenlerinin geçmişte kapsamlı bir tasarım eğitimi almamalarının da derslerine yönelik tasarımların yapında sorun oluşturabileceği görüşüne sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Tasarım eğitimi ise, tasarım alanlarını ve ülkeleri aşan bazı yaygın özelliklere sahiptir. Bu bağlamda tasarım okulları hem fiziksel hem de kavramsal olarak atölyeyi merkezi eğitim aracı olarak kullanırlar (Lawson, 2006). Ürün tasarım kursları ise genellikle estetik, işleme ve şekillendirme gibi öğretim becerilerine odaklanır (Keirnan ve Ledwith, 2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin de tasarım eğitimi alması ürün tasarım sürecinin öğretmenler tarafından kolay bir şekilde gerçekleşmesinde etkili olacaktır. Hem lisans düzeyinde öğretmen yetiştirme programlarında hem de hizmet içi eğitimlerle mevcut öğretmenler için tasarım süreçleri geliştirilmeli ve öğretmenler ile öğretmen adaylarının bu tasarım süreçlerine aktif bir şekilde katılımı sağlanmalıdır.

Sosyal bilgiler dersinin farklı sınıf düzeyinde, farklı ünite ve öğrenme alanları için de böyle bir çalışma yapılabilir. Böylece öğretmen görüşleriyle her bir öğrenme alanı için tasarım etkinlik örnekleri ortaya çıkarılmış olur. Bu sayede öğretmenlerin tasarım etkinliği yapmalarında en fazla

zorlandığı fikir bulma aşamasında öğretmenlere yönelik önemli kaynaklar oluşturulmuş olacaktır. Bu da öğrenmeyi somutlaştırması açısından hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin kendilerinin tasarımlar yapmalarına önemli bir teşvik olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akarsu, S. (2017). Müzik dersinde öğretme öğrenme süreci ile ilgili öğrenci görüşleri. *TurkishStudies*, 12(33), 35-48.(<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12690>)
- Aküzüm, C. (2015). Sosyal bilgiler öğretimi (Ed. R.Sever). İçinde; *Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan öğretim materyalleri*, ss.275-306. Nobel: Ankara.
- Aşcı, İ. (2014). İlköğretim 5.sınıf fen ve teknoloji ders kitabının içerik ve görsel tasarım ilkeleri açısından değerlendirilmesi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*), Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri ABD, Ankara.
- Avşar, S. (2010). İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler derslerinde coğrafya konularının öğretiminde materyal kullanımının öğrenci başarısına etkisi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*) Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (8.Baskı). Pegem: Ankara.
- Baştemur Kaya, C. (2013). 6. sınıf sosyal bilgiler dersi için geliştirilen etkileşimli elektronik kitabın öğrenci başarısı üzerine etkisi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Bayındır Gencer, P. (2006). İlköğretim altıncı sınıf sosyal bilgiler dersi coğrafya konularında kavram haritalarının öğrenci başarısına etkisi (Erzurum ili Ömer Nasuhi Bilmen İlköğretim okulu örneği). (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Cheng, J. (2014). Designers designing design education. *Journal of Architectural Education*, 68(1), 12-14.
- Collina, L., Galluzzo, L., Maffei, S. & Monna, V. (2017). Designing design education. An articulated programme of collective open design activities. *The Design Journal*, 20(1), 1000-1013.
- Çelikkaya, T. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde eğitim teknolojileri ve materyal tasarımı. (Ed. R. Sever ve E. Koçoğlu). İçinde; *Sosyal bilgiler öğretiminde araç-gereç ve materyal kullanımının önemi*, ss.39-67. Pegem: Ankara.
- Çifçi, T. (2011). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi romanların kullanımının öğrencilerin akademik başarısı üzerine etkisi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gönenç, S. & Açıkalın, M. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler karşılaştıkları sorunlar ve bunlara getirdikleri çözüm önerileri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 26-41.
- Karabıyık, E. Ü. (2014). *6.sınıf sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitabı*. Evren: Ankara.
- Karakaya, F. M., Midilli, A. & Güven, M. N. (2017a). *6.sınıf sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitabı*. Sevgi: Ankara.

- Karakaya, F. M., Midilli, A. & Güven, M. N. (2017b). *6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Sevgi: Ankara.
- Karakaya, F. M., Midilli, A. & Güven, M. N. (2017c). *6.sınıf sosyal bilgiler öğrenci çalışma kitabı*. Sevgi: Ankara.
- Karataş, K., Ardiç, T. & Oral, B. (2017). Öğretmenlik mesleğinin yeterlikleri ve geleceği: Metaforik bir analiz. *Turkish Studies*, 12 (33), 291-312. (<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12665>)
- Kaymakçı, S. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde çalışma yaprakları kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve derse karşı tutumlarına etkisi. *(Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaymakçı, S. (2011). Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar-II (Ed.R. Turan, A.M. Sünbül ve H. Akdağ). İçinde; *Yeni sosyal bilgiler öğretim programının araç-gereç boyutu*, ss.152-161. Pegem: Ankara.
- Keirnan, L. & Ledwith, A. (2014). I design education preparing product designers for the real world? A study of product design graduates in Ireland. *The Design Journal*, 17(2), 218-237.
- Kuş, Z. & Çelikkaya, T. (2010). Sosyal bilgiler öğretimi için sosyal bilgiler öğretmenlerinin beklentileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (2), 69-91.
- Lawson, B. (2006). *How Designers Think: The Design Process Demystified*. Architectural Press.
- MEB. (2006). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6.sınıf öğretim programı ve kılavuzu*. Meb: Ankara.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage Publication.
- Nae, H. (2017). An interdisciplinary design education framework. *The Design Journal*, 20(1), 835-847.
- Namal, R. (2011). İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan "ülkemizde nüfus" ünitesinin öğretiminde görsel materyallerden yararlanmanın öğrenci başarısı üzerine etkisi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.
- Poulsen, S. B., Vistisen, P. & Gudiksen, S. K. (2017). Is design a plus? A dilemma of disciplines when implementing design into academic education. *The Design Journal*, 20(1), 1130-1139.
- Sever, R. (2017). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* (3.Baskı). Anı: Ankara.
- Strickfaden, M., Heylighen, A., Rodgers, P. & Neuckermans, H. (2006). Untangling the culture medium of student designers. *International Journal of CoCreation in Design and the Arts (CoDesign)*, 2(2), 97-107.
- Şentürk, G. (2014). Broşür tasarımı ve basımı özelliklerinin incelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Grafik Tasarımı Anasanat Dalı, İstanbul.
- Tekin Dede, A. & Bukova Güzel, B. (2013). Matematik öğretmenlerinin model oluşturma etkinliği tasarım süreçlerinin incelenmesi: obezite problemi. *İlköğretim Online*, 12(4), 1100-1119.
- Turan, M. (2015). Tarihi hikayelerin ilkökul 4. sınıf sosyal bilgiler öğretimindeki önemi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Ulu Kalın, Ö. (2011). Sosyal bilgiler 4.sınıf için tasarlanan ‘insanlar ve yönetim’ adlı ünitenin öğrencilerin akademik başarılarına ve kavram algılama düzeylerine etkisi. (*Yayımlanmamış Doktora Tezi*). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Ulu Kalın, Ö. & Çalık Uzun, S. (2017). Anadolu lisesi ve Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmen kavramına yönelik metaforik bakışları. *TurkishStudies*, 12(17), 461-476. (<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11859>)
- Usta, E. (2015). Öğretmen adaylarının öğretim materyali geliştirme süreçlerinin görsel ve mesaj tasarımı ilkeleri açısından incelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-14.
- Ünlüer, G. (2008). Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi. (*Yayımlanmamış Doktora Tezi*). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yeşiltaş, E. (2006). Sosyal bilgiler fiziki coğrafya konuları öğretiminde araç-gereç kullanımının öğrencilerin başarı düzeylerine etkisi (Kars ili örneği). (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Yeşiltaş, E. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretimi (Ed. M. Safran) (3.Baskı).İçinde; *Sosyal bilgiler öğretiminde öğretim materyalleri ve teknolojileri*, ss.225-241, Pegem: Ankara.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (6. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, K. (2009). Lisans düzeyinde sosyal bilgiler eğitiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri: öğretmen adaylarının görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 31-53.
- Yılmaz, K. & Tepebaş, F. (2011). İlköğretim düzeyinde sosyal bilgiler eğitiminde karşılaşılan sorunlar: mesleğine yeni başlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 157-177.